

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI LAKÁS:

Széchenyi-téren, a hidkaputól kimenet balra a 26. szám alatti ház emeletében.

Megjelen a lap hetenkint 3-szor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délelőtt. Ára évnegyedre 3 ft. o. é. Hirdetési ár: 5 hasábos sorért 1-ör 7 kr., 2-ör 6 kr., 3-ör 5 kr. o. é. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelik.

A nyilttéri cikkek sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez czimzendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Középutca, STEIN J. könyvkereskedése.

Előfizetési díj

a

K. KÖZLÖNY

július—decemberi folyamára.

Egészévre . . . . . 12 forint.

Félévre . . . . . 6 „

Évnegyedre . . . . . 3 „

Az előfizetési pénz kiadó Stein János középutcai könyvkereskedésébe küldendő, hol a megrendelt példány pontos megküldéséről intézkedve van.

A regalék sorsa ma.

Balafalva, június 10.

Miűn a jogegyenlőséget sértő kiváltságok, a mennyiben olyanok voltak, elenyésztek, ezzel éppen nem szüntették meg oly jogok, melyek a birtoklás körébe tartoznak, s melyek a tulajdon szentségének felforgatásával sérthetők meg csupán.

Ily jog a volt földesurak korcsmárlási joga, melyet allodialis birtokuk járuléka gyanánt egész éven át birtak, kivéve azon három havi időközt, mely alatt a község ezen árulási jogot az egyházakkal közösen gyakorolta a megyéken, a szászföldön pedig csak a községeket illetvén ezen jog.

Igaz, jelenben sem mondják ki, hogy ezen jog megszűnt, de oly rendeleteket bocsátanak közre, s oly ítéleteket hoznak, melyek ha fogantatosítanak, úgy sokkal jobb volna ezen jognak eltörlését decretálni, mint ily rendeletekkel annyira megnyirbálni, mely egyre megy ki a jog megszüntetésével. Ezen megnyirbálásnak még azon hátránya is van, hogy még tetemes költséget okoz a birtokosnak, miután a miatt a haszonbérlok még kártérítési pereket indítanak a tulajdonosok ellen.

Medgyesszékben, Nagy-Senken a korcsmárlási jog a helységé, de az oda való gyógyszerész fogja magát, s kezd szeszét árulni, még pedig félfertályonként is, erre a helység panaszt emelt, de a pert a gyógyszerész nyerte meg.

Hogy a szeszt gyógyszernek is használják, igaz, s egy gyógyszerárban lenni is kell annak, de hogy az emberek a gyógyszerből részegedjenek meg, ez talán nem a gyógyszerárak feladata.

Egy gyógyszerárban még a vizet is árszabályzat szerint kell árulni, s így a szesz is csakis azon árban lehet elárulítani.

Miután bort is használnak orvoságokban, ily kezdetből feltehetjük, hogy még bort is fognak a patikákban árulni, s így végtére a gyógyszerárak teljesen csapszékékké fognak átalakulni?

Mit mondjunk a korcsmajog kijátszása körüli egyéb jelenségekről?

Akár hány helység van már az országban, hol egy-egy szeszgyáros egy egyént fölveszen, s azzal egy néhány pipát, kovát s még néhány forint értékű holmi elegyes portékákat megvásároltat, s boltot nyitvatván, azonnal megkezdi a szesz kimerítését, s nagyon természetesen olcsóbban is másoknál, minthogy a szeszt maga készíti. Ki tagadhatja, hogy ezzel a kizárólagos korcsmajog tökéletesen ki van játszva?

A fenálló törvényes szabályokkal, egyszerű rendeletekkel így megsemmisíteni, miután mind a birtokosság, mind a községek még jövedelmi adót 100% hadi, és 70% urbéri az ország szükségletekre határozott pótlékokat fizetnek a korcsmárlási jogokért, s mégis ezen jogoktól minden kárpótlás nélkül megfosztassanak, hogy ez a felső kormány törekvése legyen, nem képzelhető s föl nem tehető, mert mindezen árulhatási engedélyek, s még ehez több hasonló rendelet, mi egyebek, mint a regaléknak végképeni megszüntetése? ha pedig a kormány ezt kívánna tenni, úgy azt mellékes uton nem teend, hanem a 13-dik §-ból kiindulva egyszerűen megszüntetni; hogy jogosan vagy nem, ez már más kérdés.

Eddig csak bepecsételt palackokban volt szabad szeszét árulni a vegyeskereskedőknek, kiknek kereskedésük be volt táblázva, jelenleg már a szeszgyárosoknak is szabad méretni a

kisebb, be nem táblázott ugynevezett kereskedőkkel, jövőben majd egy más osztálynak is szabad lesz, s végre mindenkinek, akkor majd a regalék megváltása nagyon is könnyű leend, miután a tulajdonosok semmi hasznót be nem mutathatnak, legfeljebb az adóba fizetett összeget, mint kárt, de azon esetben tán csak nem fogják még azt is indítványozni, hogy miután kára van a tulajdonosnak a regaléban, fizessenek bizonyos összeget kárpótlásul azért, hogy e jogáról lemondhasson, mely neki nem hajt ugyan semmit; de az államnak hajt oly adót, mely e jog vesztéssel elenyészik.

A vásároknak a marha eladási vásárcédula kibocsátása is, mely egyik legnagyobb sokadalmi jövedelem volt, s mely a vásár-kötésekre nézve érvényesül s felelősséggel járó okmány, szintén a sokadalom-birtokos urak, avagy községek tulajdonja. Egy nagy marhától 13—20 krt vettek egy apró marhától 4—10 krt.

Jelen év tavaszán, jelent meg a külügyei tisztisegtől egy rendelet, melyben minden törvényre való hivatkozás nélkül rendeltetik, hogy ezentul csakis 7 krajczárt tartoznak fizetni egy nagy marhától, kisebb marhától semmit.

Igen nagy generositás van feltéve a tulajdonosokról, midőn elvárják tőlük, hogy ők a nagy marhától 7 krajczárt véve, a kicsitől semmit, mégis nyomtatni késznek hitelesített vásár-czédulákat több napokon keresztül fizetendik az irnokokat a nélkül, hogy a bevétel csak a papír és nyomtatás árát kihajtaná.

Egyébiránt, hogy egy megyei tisztisegtől joga lehessen, hogy egy kormányzék által megállított vámtarifát önkényűleg a tulajdonosok nagy kárára megváltoztasson, azt csakugyan nem tudjuk megérteni.

Ha így rendre elnyirbáltatnak a tulajdonosok főjövédelmét, még pedig minden kárpótlás nélkül, ugy ne tulajdonítsa senki az adónak be nem gyűjthetőségét makacságnak, hanem keresztelje meg igazi nevén tehetetlenségnek.

Kolozsvár, június 15.

(D) Valamely elkecsereget hangulat kezd erőt venni Európában Napoleon irányában, melyet kiválól fogozott Amerika dicső győzedelme.

A harez ott az Oceanon tul, melyet polgár-katonaság küzdött ki, az emberiség harca volt, nem egy hódításra törekvő vagy ösjogokat felforgató állam, hanem a rabszolgaságot, az emberkinzást védő embertelenség szenvedett ott vereséget.

Ugy látszik azonban ama rokonszenvből, a melyet ugy Napoleon mint Anglia kitüntetett a rabszolgatartó déliek iránt fontos európai tervekkel állott kapcsolatban.

Franciaország császárságának Európában már elhallgattak uralkodó-ellenégei, de van egy nagy néma ellensége, a melynek szavát vélte hallani egykor a Heh Lambert! ou Lambert? mitsem jelentő szóban; ez ellenség az, mely Amerikára mutat az egyenlőség s szabadság boldog hazájára, s az államformák legdicsőbbjének kiáltja ki a republicát.

Európának egy népénél sincs ugy kifejlöve a köztársasági rokonszeny és törekvés mint Franciaországban, s Napoleon semmi miatt sem aggódhatik ugy, mint éppen e törekvés miatt.

Ő nem igen tart egy újabb restauratiónál, mert meglehetősen elővigyázattal kikerülte azon örvényt, a mely lángeszű nagybátyját az európai nagyhatalmak gyűlölete tárgyává tette, ő mindig kereste a barátokat Európában, s Európában 1848 óta elég zavart hangulat volt arra, hogy kapjon is hatalmasságok közt barátokat, s ha ezt nem is, de azt, hogy kerüljék vele ellenséges viszonyban jönni, miután az ő fegyveres békéje már-már minden európai nagyhatalmat szellemileg s még inkább anyagilag kimerített.

Ha Amerikában a köztársasági forma megbukadott, s a császárság eszméje Mexikóból déli Amerikába áttűltetve, kiterjeszkedett volna utoljára Észak-Amerikára is, a napoleoni dinastia nemsokára elvesztendette „jövénnyé” jellemét, s a császár biztos lehetett volna, hogy dedunokája is csöndesen pihenhet a trón bitorló-vánkosain.

De az amerikai köztársaság él nagyságban s dicsőségben, a mit egy favágó mentett meg s egy szabó mesterember védelmez; kiállott oly nagy és dicső csatákat, melyek képest az elvek nagyságát, s a küzdelem epikus alakját tekintve, Napoleon sebastopoli hadjárata szintén kakasviadallá válik, miután e harez célja s eredménye nem volt több, minthogy egy uralkodót a gutta megüssön azért, hogy egy új császárt nem akart rokonának vallani.

Az amerikai köztársaság barátai Európában is erős hangokat hallatnak az Amerika, Mexiko s Franciaország neveivel kapcsolatos kérdésekben, s nem érdektelen a londoni „Hermann” című lap néhány tételét ismeretnünk, a mely a napoleonidák irányában terjedő közvéleményt sajátosságosan tükrözi vissza, „Ki a nagyobb kalandor?” ez a cikk ezime, a kérdés, melyet a fenemlített lap fölvetett, s éles kifejezésekkel mutat azon politikára, mely Napoleont s viszont, a mely az északamerikai államot vezette.

Az amerikai béke — írja az említett lap — bizonyonnyal háborítja minden európai állam-művész álmát, de a Tuillériákon ez valódi hegyként fekszik. Hogy egy nép, mint az északamerikai, hatalma élén egy favágóval s egy szabóval, nyugodalmat, erőt s életképességet tudott kitüntetni, melyhez mindaz, a mit más állam nyújtani tud csak gyermekjáték, bizonyonnyal ez nagyon gyakran háboríthatja a francia császár álmait.

Ha a francziák arra gondolnak, mennyibe kerültek csak Morny gróf lovai, mennyibe kerül naponta Persigni ur udvari személyzete, s akkor eszökbé jut, hogy Lamartine mint koldus lépett le a kormány éléről, s Marast alig hagyott annyit hátra, hogy orvosait kiizessék, hogy Arago, Garnier, Pages, Bastie stb. az elsőtől az utolsóig, kik a köztársaság kormányán állottak, a legegyszerűbb s derekabb becsületes emberek voltak s illetőleg azok ma is; és ekkor a francziák magok közt körültekintenek, s a becsület-és méltóságvesztett szédelgést észlelik, mely által minden, a mi a császárság kormányához tartozik, a nemzet lelkét megrontani s megmérgezni segít, ha ezzel szemben kénytelenek bevallani, hogy a megsza-badítás, becsület, hatalom s nemzeti szerenese csak is oly emberek visszatérése által lehet meg, mint ama kormányzók valának, a kik a köztársaság javát nagyobbra becsülték mint saját nyervágyukat, játékdühöket, kíváncsiságukat: ekkor a Tuillériák urának álma milliószoros viszhangot lel az egész francia nemzetnél.

„Franciaország soha sem engedi meg, hogy kalandorok avatkozzanak egy nép ügyébe, a mely a francia nemzet védelme alatt áll.” Ezt lehetett olvasni néhány nap előtt egy kormányzoldban álló francia lapból, a mexikói s északamerikai köztársasági ellenében, a kik Miksa császárt fenyegetik.

„Kalandor?” hogy merészlitek ti e szót csak ki is mondani? Gondoljatok vissza egy kissé: Straszburg, Bologne, s 2-ik december rosz emlékezetek; vannak szerencsés és szerencsétlen kalandoresínyek.

Kalandor? oly szó ez, melyre a caesar zsoldos írói nem fognának emlékezni, ha az amerikai dolgok hegnyomása e két vitzre őket nem vezeti. Figyeljétek, amott valaki elveszté az egyensúlyt, s nem tudja, hogyan meneküljön; figyeljétek! mert ő maga végre valóban kalandor.

Hasonló életképei után említett lap azon corollariumot huzza ki, hogy ha Napoleon a végveszélytől magát megmenteni akarja, Afrikából visszatértevel kénytelen lesz egy vagy más uton Európa előtt nyilvánossá tenni az ő újabb politikai irányát.

Ehhez hasonló kikeléseket gyakran láthatni utóbbi időkben az európai lapok hasábjain, mindenki ugy látja, hogy Napoleon mexikói céljai fiascot mondotnak. Hírek szárnyaltak gyakrabban Miksa császár lemondásáról; sőt mesébb hírek is futottak szét, melyek a mexikói császár ismert szabad gondolkodásával nem állottak ellentétben, mely szerint Miksa ő felsége, mint egykor dicső apósa, a nép szavazatát fogja felkérdezni, mit akar inkább Mexikóban: császárságot vagy köztársaságot, s utóbbi esetben ő fel-

sége Európába visszatérni; a mely esetben Napoleon politikája teljes bukás elébe nézne.

Igen természetes, hogy mindezek kőszá hírek maradtak, sőt valószínű, hogy Napoleon, ha akarja, ma is megtudja Mexikót tartani; de csakugyan kérdés, ha valjon nem ásta-e e kérdés rendre egészen alá birodalmában a neve által birt hatalom varázsát? mert azt csakugyan láthatjuk, hogy a mexikói vállalat nincs a francziák inyére, s hogy e miatt a francia császár lángeszűségébe s előrelátásába vetett bizodalom tetemesen csökken, az igen korlátolt francia képviselőkben élénk hangok emelkednek a mellett, hogy Mexikóban ne ontsanak több francia vért; s mi lesz a francia császár nagyhatalmi és dinasticus hiteléből, ha egy dinastiát, melyet az ő politikai céljai inauguráltak, nem lesz képes az általa kérve ajánlott császári trónon megtartani? Talán egykor elmondják felette is: „Sic transit gloria mundi.”

Kül- és belföldi levelezés.

Küküllőmegyéből, június hó.

Mint nyilvánosan tudva van, gróf Mikó Imre ur a hozzája küldött Királyhágón inenni vizkárosultak számára adandó segély-összegeből, megénkbe gróf Bethlen Farkas urnak kézbesített, az árvizkárosultak részére kiosztás végett 2,000 ft o. é.

Ezen összeg a Maros és Kis-Küküllő partjain az illető árvizkárosultak között régen már kiosztott. Fogadják érette a hazafi áldozók, megénk inségesei nevében hálás köszönetünket!

A segélyezett káros helységek nagyobb része, tekintve, hogy egy oly nagyszorú és nemes tettét méltóbban nem viszonzhatnak, hogy a kiosztandó egyeseknek jutandó összegecské elforgácsolva ideig óráig használtathatnak csak, mintha egy oly valamire fordítják az illető összegeket, mi egyfelől méltó lesz az áldozathoz, másfelől a jelen szükségletnek épp oly mérvben megfelelve, jövőre mégis ezen szükség illő gondoskodással megelőzve lesz; ezen gondolatból vezetettve, elhatározá létesíteni helységenként takarékmagtárt. Határozatának érvényesítését lesz következménye, a megyében a takarékmagtárt felállított községek, szabályokat alkotva, az illető segélypénzzel gabonát vásárolva, kölcsön kiosztották s így megőrösítették a nagy és nemes áldozatot, mely bizonyonnyal méltóbb hálát nem igényelhet.

Egyöntetű szabályok határozzák ezen takarékmagtárak, a főfelügyelettel a Küküllőmegyében alakulandó fiók gazda-egylet igazgatósága leendő megbízva.

Takarék magtárak alakultak eddigelő: Abosfalván, Adámoson, Balavásáran, Bonyhán, Csávásán, Cstődteleken, Dombón, Egrestön, Gálfalván, Kis-Kenden, Korodon, Korod-Szent-Mártonban, Mikfalván, Pöcsfalván, Sövényfalván, Széplakon, Sz. Lászlón, Ugrán és Vámos-Udvarhelyen.

Hogy ez üdvös eszme ötlete és kivitele ki érdeme, azt gondolom, senkit meg nem sérték, ha meg nem nevezem. Hogy az eszme keletkezett: tény; hogy kivitték a nevezett helységekben az is tény. S ha mégis meg kellene nevezni valakit, akkor az illető helységek lakosaié az érdem, mi annyival örövendesebb, hogy értelmességükről szolgáltatt bizonyítványt, mi, mindenesetre csak biztató reménynyel kecséget a jövő felé, hogy e nép anynyi viszály és zavar, bujtogatás és irigykedés után felfogja helyzetét s a rosakaratu tétlenség ábrándja helyett meghajolva a józan ész előtt, igyekszik a becsületes uton nyert alkalmat józanan felhasználni.

Hogy a második hóban jönnek e sorok nyilvánosság elé, oka az, miként a dologgal nem egyezőnek tekintettük egy helységnek a másik felett való kiemelését, s ugy szólva soroztatását; mostanig pedig ezek is tudva nem voltak, a majdnem életveszélylyel járható utak miatt csak később lehetén kiosztani némely helyt, mint a porondos vagy kövecses út melletti helységekben. Ezen ügyben egyik sem első vagy utolsó; mindegyiké (azokat is odaszámítva, melyeket elő nem soroltam, ha később létesítették) az érdem és egy, s egész határozottsággal ellene monduk, hogy ebben elsősegget valamely helység vagy talán az, ki csak azon szent kötelezettségnek egy részét teljesítette, melylyel mint magyar ember születésénél fogva felruházva van, hogy minden köztűgyben tőle kitelhetően, utólagos számítás nélkül, résztvéve működ-hessen, igényeljen vagy igényelni akarjon.

Vajha szerencsétlen hazánk más helyein is ily üdvös eszme létesülhetne!!

A Mezőségéről, június 1-én.

Hivatalos teendőim közelebbről a Mezőség közepébe vezettek, hol Kis-Sármás község kebelében egy tagosítási tárgyalás folyamát figyelemmel kísérem alkalmam nyílt. E völgy-félekben elrejtett kis falu egyike Kolozs megye azon nagyszámú községeinek, melyekben a megye fáradhatlan erélyességű törvényszékének buzgalma folytán a tagosítás keresztülvive, vagy jó reménnyel bízható folyamatban van; s tán nem tévedek, ha azt mondom, hogy Erdély központi megyéi közül a tagosítási ügyek olykor heves csatákat látott zászlóját Kolozs megye viszi elől, míg nyomában mindjárt Tordamegye jár. Nincsenek ugyan a perczen kellő adatok kezeim között, hogy a tagosítások állását e két vezérmegeyében felmutathassam, de nem csekély örömemre szolgál, visszapillantva 15—16 mérföld hosszúságú kör-útamra, tapasztalni azt, hogy azon 17 község közül, melyeken útam ez alkalommal szakadatlan sorozatban keresztül vezetett, három helység kivételével, a többi 14 jlesen: Kis-Sármás, Nagy-Sármás, Fráta, M.-N.-Csán, Gyéres, Gy.-Szt.-Király, Gerend, Hadrév, M.-Ludas, Szengyel, M.-Tóhá, Záh, Méhes, Báld községek határán a tagosítás vagy teljesen végrehajta, vagy befejezéshez közel áll; s ezenkívül az érintett útvonalal közel szomszédos határoknak egész láncolatát tudnám elősorolni, hol a tagosítás nehéz pánczélu szörnyét egészben, vagy részben leküzdötték. Valóban nem csekély eredmény aránylag ily kis területen, kivált ha meggondoljuk, hogy az erdélyi rendezetlen urbéri viszonyok s egyéb sajátos helyi körülmények között, szemben az urb. pátenis nyomasztó rendelkezéssel, (mely a tagosítások foganatosítására multheadanul megkivánta, hogy a területnek legalább 2/3-ad része az „akarkó” birtokában legyen), mennyi nehezéssel kellett küzdeni azoknak, kik az óriási léptékel haladó XIX-ik század utolsó felében valahára a tagosítás áldásait élvezni óhajtották!

De térjünk vissza Kis-Sármás-ra, melyről most speciálisan szólni akartam. Itt ez alkalommal a „status-quo” hitelesítése, és ennek befejeztével a határ új felosztásának, illetőleg az egyes tagok elhelyezésének kérdése — a tagosítások gordiusi csomója — volt szönyegen. Legyen feljegyezve mindazok öröme, kik az ilyen ügyek iránt érdeklődnek, hogy az új felosztás iránti egyezmény, mely a birtokosság és volt urberek közt rendezes uralkodó, és mindég káros bizalmatlanság miatt mostanság oly sűrűn szenved hajótörést, e helyen néhány nap lefolyása alatt a kiküldött törvényszéki bizottságnak mindkét részre egyiránt igazságos figyelme, a felek méltányos engedékenységé, a működő mérnök tapintatos és kimerítő tervjavaslatai, valamint a volt urberek közönség becstelletes magatartása folytán béke-úton létrejött.

Megérdemli e kis helység román ajku népe, mely a többfelé felmerült zavarogási és ellenszeggelési példák által el nem tántorítva, s az ily esetekben soha sem hiányzó konkolyhintók inceskedéseire nem hallgatva, a becstelenség, rend és törvény útján rendületlenül megmaradt, megérdemli, hogy magatartásáról, (mely egyszerűsége s vele közvetlen érintkezésben élő községi- és megyei hivataloskodók becstellet-érzetére is kedvező világot vet), méltányló elismeréssel megemlékezzünk. A mi hasonlóképpen ritka eset, e helység volt urberek, hogy a terü aránylagosan oszlojkék, a tagosítási munkálatok pénzbeli költségeit és szolgálmányait a birtokos

osztályal közösen hordozni önként ajánlkoztak; a felmérés folyama alatt földjeik kimutatására mindég pontosan megjelentek, s most az elhelyezkedés kérdésének megoldásánál a helybeli birtokosok legtekintélyesebbike b. Bánffy Dániel ő méltóságának irányokban mindég tanusított jószágába, a kisebb birtokosok előékenységebe, engedékenységébe és a működő mérnök lelkiismeretességébe helyezett feltételre bizalommal kívánságaikat oly mérsékelt határok közé szorították, hogy annak megadása ellen semmi alapos kifogás nem történhetvén, egyfelől a tulkövetelések vészthozó szirtje, másfelől az intimidatió elsodrő örvénye, a tagosítások Scylla és Charibdis-e között szerencsésen átvezve, magoknak a határ legóhajtottabb részét ugyszólva kizdelem nélkül biztosították.

Kövessétek hazám községei az itt felmutatott jó példát, akkor bizonyára a tagosítások gyorsabb és biztosabban elérhető vége mindkét részre kielégitőbb, megnyugtatóbb eredményeket fog létrehozni.

R. L.

M.-Vásárhely, május végén.

Hosszas pihenés után felveszem tollamat, s a vidékünkön s városunkban mostanában történt nevezeteseb eseményeket sietek köztudomásra juttatni. Nem írok az időről, ámbár megérdemelné ezt is tudatni, hogy vidékünkön ezen tavaszon még eső nem volt, s ez oknál fogva a jövő aratás mind az őszi, mind a tavaszi vetéseket illetőleg nem igen kecsesgató reményekkel bíztak. Nem írok arról, hogy helységünkben s a vidéken pangásban van ipar, kereskedelem a pénztelenség miatt, nem írok arról is, hogy éppen ezért az adófizetés is akadoz s ez okból több helységre kiszáll a katona executio, hisz ezek mind igen kedvetlen tudósítások lennének. Írok tehát más örvedeteseb dolgokról. Örvedetes dolog elsőben is az, hogy városunk t. tanácsa átlátván, hogy közevünk csakugyan nem felel meg a kor követelményeinek, ez okon nem lehet eléggé dicserni azon nemes eljárás, miszerint a közevet megújítását nem csak elhatározta, hanem munkába is vétette, s így reméljük, hogy városunk rövid idő alatt igen czélszerű és csinos közevvel bírand. Vajha ezen eljárás fellelkesítne az egyes birtokosokat is arra, hogy egy-két buzgóbb s a nép iránt fogékonyasággal bíró egyének által megkezdett járdát házaik előtt tovább folytatják; így sikerülne az, hogy csakugyan rövid idő alatt sáros időben is sár nélkül járhatnánk, ha nem is minden utcáinkon, legalább a piaczon. Másodsor örvedetes dolog az, hogy az emberekben a vig kedély még csakugyan nem szűnt meg egészen, a mit az is tanusít, hogy a husvét napokon egy szomszéd faluban igen népes tánczestély volt; de hogy valamely jótékonyezéllal lett volna összekötve, ezt az örvedetes hírt már nem voltam szerencsés hallani. Harmadsor örvedetes esemény az is, hogy városunkban s vidékünkben a közügyek iránt mind több-több érdekeltég mutatkozik. A minek esalhatatlan tanujele nem csak az, hogy egy mükedvellő előadás tartatott az erdélyi inségesek felségelésére, melyről a tiszta számadás s becess lapok hasábjain hű kezek által fel volt mutatva, hanem mulhatatlan tanujele az is, hogy városunkban a rikábelölí ref. papi özvegyi és árvái gyámintézet alapítókéje nevelésére pünköszt másodnapjára a városi és vidéki fiatalaság közreműködése által szavallati, zene- és énekhangverseny rendeztetett, a következő

nak szerző által adott jellemzése ellen volna egy szerény észrevételünk, mert az e korszaknak csak egyik felére, jlesen Nagy Károlytól VIII Bonifaciussig (814—1294-ig) találó. A pápai hatalom tetőpontját III. Inceze korában érte el, s annak fénypontját főleg a laterani zsinat jelzi, midőn, mint szerző is bevallja (138 l.), „ezen zsinat alkotó tagjai (csaknem minden ker. királyok követei, több ezer püspök és apát a jeruzsálemi és konsantinápolyi patriarchák személyesen, az alexandriai és antiokhiai követeik által) tetteleg nyilvánították, hogy Incezeben a római pápát a ker. világ fejének ismerik el, s ő valóban elmondható: a pápai hatalom a nap, a császári csak hold, mely fényét ama naptól kölcsönzi! III. Inceze után azonban s főleg szép Filepnek VIII. Bonifaciussal ellen intézett diadalmas fellépésétől kezdve, a pápai hatalom gyors hanyatlásnak indult. A balyoni számkivetés (1309—1378-ig, a nagy szakadás (1378—1409), a pisai (1409), a kostnizi (1414—1418), a baseli (1431—1443) zsinatok, a mind nagyobb mérvben jelentkező reformtörékvések, megannyi jelei ennek. És ennél fogva szerző a harmadik korszakot nem híven jellemzi, mert az nemcsak a pápai uralom kifejlésének, hanem hanyatlásának is korszaka. Nézetem szerint Szép Filep fellépése Bonifaciussal ellen oly nagyfontosságú, s eredményeiben oly messzire (egész a jelenkorig) kiható, hogy azt méltán korszakot alapítóknak lehet tekintetni szerző szerint is, mintán azt mondja (26 l.), hogy: „azon nagyfontosságú események, melyek a következő fejleményeknek kiváló alapjává s irányadóivá lesznek, alkotják az egyháztörténelem korszakokra való felosztásának alapját is.” Óhajtottó lenne ennél fogva, hogy szerző a mily kitűnő figyelmet tanusít egész művében minden kiválóbb fontosságú eseménnyel szemben, éppen olyat tanusítsa az említetel szemben is, s ha nem is fogja azt művének 2-ik kiadásában, — melyre hogy nem sokára szükség lesz, arról kezes-

kinyomott program szerint: 1) Kardal „Hazárdnak rendületlenül.” 2) Hugonottakból egyveleg, zongora-játék, négy kézre mélt. Gyárfás Bertha urhölgy és Prén Cornelia nevelőnő által előadva. 3) Kettős dala a „Bájjátal”-ból. Forró hála. Éneklék Jancsó Vilma k. a. és Molnár Józsiás ur. 4) Egyveleg a „Kunok”-ból, hegedűjáték, fuvola- és gordonka-kiséréttel Barabás Ignác ur. 5) „A szegény asszony könnye” Vörösmartitól, szavalja Zoltáni Elek ur. 6) „Martha”-ból magándal, oly merőn, oly tisztán éneklé Vizi Emma k. a. 7) Népes csárdás, zongorán Prén Cornelia nevelőnő által. 8) Quartet, többek által énekelve. 9) „A hazárd” Petőfitől, szavalja Borbát Pál ur. 10) „Ez a világ a milyen nagy”, éneklé Vertán Pepi k. a. 11) „Bücsu”, előadja hegedű-kiséréttel Barabás Ignác ur, mint saját szerzeményét. 12) Népdalok, éneklé Molnár Józsiás ur. 13) Berekesszi „Isten áldd meg a magyart”, karének. A két szakaszra osztott előadás közt az ügy iránti buzgóságól Bogdán Béla ismert tánczművész magyar magán tánczeczal fog közreműködni.

Elég változatos és csinosan kiállított program, s a közönség kedves élvezetre tarthat számot. A minek eredményéről tudósítani e becess lapok olvasóit, szabadságot veend magának a t. szerkesztő ur engedelmével

Ojtozi.

Különfélék.

— A pénzügyminisiteriumnak máj. hó 15-ről a többi kormányközegekhez bocsátott közleménye szerint, a pengő pénzre szóló bankjegyekből — dacára az azok beszedése iránt 1858 ik év óta több ízben kibocsátott hirdetémenyeknek, — még mindig majdnem 3 millió forintnyi összeg, — az 1858 évi január 1-ről keltezett előbbi alaku (vörös nyomatu) 10 o. é. forintról szóló berendelt bankjegyből pedig körülbelül még 30 millió forint van forgalomban.

Ezen kicserelésnél feltűnő késedelmezés a berendelt bankjegyek tulajdonosaira s örzőire nézve hátrányos következményeket vonhat maga után. Ugyanis a szabadalmazott austriai nemzeti banknak a berendelt bankjegyek be vagy felváltásairai kötelezettsége a még forgalomban levő pengő pénzbeli bankjegyeket illetőleg már 1867. évi január hó 1-én, — az 1858 ik évi január hó 1-ről keltezett előbbi alaku (vörös nyomatu) 10 osztr. ért. frtról szóló bankjegyekre vonatkozólag pedig 1871-ik évi október hó 1-én elenyészik.

A behívott bankjegyeknek még forgalomban levő feltűnő nagy mennyisége szükségessé teszi, hogy a kormány a lakosságot e körülményre újból figyelmeztesse, és illetőleg intézkedjék, hogy ebbeli figyelmetése a lakosság minden osztálya- és rétegebe elhasson. A közzététel szokásos módjain kívül még rendkívüliek is fognak alkalmaztatni, hogy ezen különben már több ízben megújított hirdetés általános tudomásra jusson, és pedig egyedül s kizárólag magának a közönségnek érdekében.

A pengőpénzbeli bankjegyek kicserélése végett levél útján a bécsi bank-igazgatóságot kell megkeresni.

A behívott 10 frtos bankjegyek még ez évi szeptember végeig minden bank pénztárnál elfogadhatnak.

Folyó évi október elseje után ezen bankjegyek kicserélése végett is szintén a bécsi bank-igazgatósághoz kellend intézni a leveleket.

kedik a mű életrevalósága, — mint új korszakot alapító fölvenni, legalább mint a Nagy Károlytól a reformatioig terjedő korszak forduló pontját, reméljük, külön szakasz által fogja jelteni.

Részletek ismertetésébe ezentel nem bocsátokunk, mint hogy az e lapnak ily czélú ismertetésekre szánhatók szük körén túl terjeszkedni kényeszeritne. Legyen elég általában megjegyeznünk, hogy e mű — összehasonlítva mindazokkal, melyek e tárgyban magyar nyelven eddig megjelentek — határozott előnyökkel bír, s így egyházi-irodalmi nyereség. Belső szerkezetére nézve előnye a többek közt azon magyarázó jegyzetek, melyek a szöveg közé nyomva, egyes események, elnevezések stb. megértését felette könnyítik, továbbá az irodalmi utasítások, melyek bárkit, ha valamely egyháztörténelmi esemény alaposabb tanulmányozására törekednek, czélszerűen utba igazítanak. Ezekre eddigi egyháztörténelmi íróink — mondhatni semmi tekintettel nem voltak. — Az egyes események — tekintve a műnek körülmények parancsolta rövidségét (183 lap) — lehető kimerítően vannak tárgyalva, felületeséget csupán egy helytt találunk benne, ott hol szerző a keresztes hadak jótékony eredményeiről alig egy pár sorban (124—127 l.) szól; előadásából úgy látszik, hogy azok szerinte több rosszat, mint jót szültek, s ez utolsók igen drága áron voltak általok megvásárolva. A történelem azonban ellenkezőt bizonyít.

Igaz, hogy voltak azoknak szomorú eredményei az XI. század hitének nagyon veszedelmes táplálékául szolgáltak; az erkölcsi romlottóság a legmagasabb fokig emelkedett miattok; a fanatizmus dühe a saracenusok, görögök, zsidók és eretnekek ellen egyszerre lett általok felszítva. De mindezek a képnek csak árnyékai s nem maga a kép. E nagyszerű mozgalom nem csak egyes töredékes árnyalataiban, hanem egész mivoltában, minden tényeiben és eredményeiben kell fölfognunk, s ak-

— Az unitáriusok kolozsvári főtanodájában az 1866-ik iskolai év második felében tartandó ösvizsgálat rendje. Junius 19-én d. e. 8—11 óráig VI. VII. gym. oszt. hittanból. Jun. 19-én d. e. 11—12 óráig I. éves theolusok hittanból. Jun. 19-én d. u. 3—5 óráig II. és III. éves theol. pastoralis theológiából és egyházi jogból. Jun. 19-én d. u. 5—7 óráig Vallásos ének. Jun. 20-án d. e. 8—11 óráig VII., VIII. gym. oszt. búlcelemből. Jun. 20-án d. e. 11—12 óráig I. és II. éves theol. exegesishől. Jun. 20-án d. 3—4 óráig II. éves theol. egyháztörténelemből és a III. évesek unitár. vallás történelemből és symbolikából. Junius 20-án d. u. 4—7 óráig 1 és 2-ik elemi osztály minden tantárgyából. Jun. 21-én d. e. 8—12 óráig VI. és VII. gym. oszt. magyar irodalomtörténelemből és a VIII. gym. oszt. aestheticából. Jun. 21-én d. u. 3—4 óráig I. és II. éves theol. zsidó nyelvből. Jun. 21. d. u. 4—7 óráig 3-ik elemi osztály minden tantárgyából. Jun. 22-én d. e. 8—12 óráig VI. VII. VIII. gym. oszt. természettanból Jun. 22-én d. u. 3—6 óráig I. gym. oszt. minden tantárgyából. Jun. 23. d. e. 8—12 óráig VI. VII. VIII. gym. oszt. latin nyelvből. Junius 23-án d. u. 3—5 óráig II. gym. oszt. minden tantárgyából. Jun. 23-án d. u. 5—6 óráig zongora próba. Jun. 24-én d. e. 8—12 óráig VI. VII. VIII. gym. oszt. németnyelvből. Jun. 24-én d. u. 3—6 óráig III. gym. oszt. minden tantárgyából. Jun. 26-án d. e. 8—12 óráig VI. VII. VIII. gym. oszt. görög nyelvből. Juá. 26-án d. u. 3—7 óráig IV. gym. oszt. minden tantárgyából. Junius 27-én d. e. 8—12 óráig VI. VII. VIII. gym. oszt. számtanból. Jun. 27-én d. u. 3—7 óráig V. gym. oszt. minden tantárgyából. Jun. 28-án d. e. 8—12 óráig VI. VII. gym. osztály világtörténelemből és VIII. gym. oszt. hazai történelemből. Jun. 28-án d. u. 6 órakor az érdemsorozat felolvasása.

* A „Korunk” júliustól kezdve hetenként kétszer fog megjelenni. A szerkesztő ígéri, hogy ha a várt politikai lendület érnegyed közepén lepné meg, ismét háromszor fogja adni. Az előfizetés 8 forint egész évre.

* Időjárásunk folytonosan annyira mostoha, hogy a hévmérő 10 fokra szállt alá. Az emberek felsőruhájban járnak a folytonos hideg miatt. Bánfihunyad szomszédságában, mint írják, néhány nap előtt hó esett, a dér pedig a kényesebb kerti veteményeket leforrázta.

* A Follinus társulata M.-Vásárhelyt e folyó hó 6-kán kezdte meg működését „Szécsi Máriával.” Az idő azonban ott is kedvezőtlen levén a sok eső, szélvész miatt, a közönség nem nagy számmal látogatta eddig az előadásokat. A többi előadások a következő rendben folytak le. 7-kén „Csapodár”, 8-kán „Grítit”, 10-dikén „Dajka és a „Házas élet sava”, 11-kén „Czigány”, 12-dikén „Egy a mi népünkben.” Offenbach kedves operettei most fognak Vásárhelyt először színter kerülni, s a „Tizleány”, „Dunannan”, „Iskola-kerülő”, „Nőnövelde”, Fecsegők”, „Orpheus”, „Varázshegedű” és a löbbieki bizonyosan nagy tetszésbe fognak részesülni.

* Mint a pesti lapok írják a magyar kir. testőrségnek meg a koronázás előtti helyreállítása szönyegen fog.

* A „Corpus Jurist” Geguss Dániel, szegedvárosi tanácsos, magyarra fordítá s folyamodott ö Felsőégéhez, hogy a fordításnak a m. k. curia általi megvizsgálatását elrendelni s megengedni méltóztatssék, hogy azt ö F e l s ő é g é z e k ajánlhassa.

kor meggyőződünk, hogy a keresztes háborukban valódi reformatori hatalom rejlett, s azok az emberi nemzetet dicsőséges előre haladásában nem hogy gátolták volna, sőt századokra kiható impulst adtak annak. Történelmi tény, hogy a keresztes háboruk a ker. népek beléletében egy egészen új korszakot alapítottak. Azok előtt is voltak nagyszerű vállalatok, érintkeztek hatalmas nemzetek egymással a római birodalom hanyatlása, Mohamed és Nagy Károly korában, s mindezek nagyszerű eredményeket szültek. De ezek a keresztes háboruk jótékony eredményeivel távolról sem hasonlíthatók össze. Azok bevégződése után minden új arcot öltött a családi életben, a városokban, az államokban, az egyházban, a tudományokban, az irodalomban, a művészet és ipar terén.

A kitűzött czél — Ázsia felszabadítása — megihusult, de el lett érve általok egy sokkal nagyobb, magasztosabb czél: Európa felszabadítása, vagy legalább az első hatalmas lépés meg volt téve e czél felé. A keresztyén szellem visszahatása az egyházi hatalom nyomása ellen akkor kezdődött, s ennek a visszahatásnak hullámai hatalmasodtak el annyira a XVI. században, hogy képesek voltak a haladás elébe tett minden gátokat szétörni. Ily szempontból tekintve a keresztes háborukat, óhajtottuk volna, hogy szerző kissé tüzetesebben tárgyalja azok nagyszerű eredményeit, jótékony hatásait.

És ezzel igénytelen észrevételeimet ezenel bevégezem, az hozzáadással, hogy e művet öszintén és jólélekkel ajánlom főleg azok figyelmébe, kik főtanodáink felsőbb osztályaiban az egyháztörténelmet tanítják, mint kézi könyvnek is felette czélszerűt. Én részemről a következő tan éven kezdve a kolozsvári főtanodában használni fogom.

Szász Domokos.

TÁRCA.

Egyetemes egyház-történelem.

(Folytatása és vége.)

Hogy őszinte ajánlatunkat még jobban indokoljuk, vessünk egy ismertető pillantást az előttünk fekvő mű belső szerkezetére, terjedelmére és modorára. Szerző czélja — mint az előszóban maga mondja — nem volt sem az, hogy e műben az egyház történelmét azon magaslaton fogja fel és tárgyalja, melyen például az a külföldi egyetemes tanfolyamában áll, sem az, hogy azt a gymnásiumi álláspontra stlyesszve le, hanem az, hogy az eseményeket oly színvonalon tárgyalja, hogy művét nem csak tanítványai, hanem általában bármily helyzetű mivel magyar protestans haszonnal és érdekeltéggel forgathassa. És a mű a kitűzött czélnek valóban meg is felel, akár tömört és világos irányát, akár a tárgyak czélszerű beosztását tekintjük. A bevezetésben röviden, de velösen tárgyalja az egyháztörténelem fogalmát, körét, viszonyát a többi tudományokhoz, forrásait, segédanyagait, a történelmi bírálat feladatát, az egyházi történetírás főbb módjait, az egyházi történelem szükséges voltát, irodalmi fejlődését s végre korszakokra való felosztását. Szerző a reformatioig következő korszakokat vesz fel: 1) az egyház alapításától nagy Konstantiníg (33—312-ig); e korszak főjellem: az egyháznak külső nyomatás és üldözés alatti fejlődése. 2) Nagy Konstantintól Nagy Károlyig (312—814-ig); e korszak fő jellem: a keresztyénységnek mint uralkodó vallásnak s államegyháznak kifejlése. 3) Nagy Károlytól a reformatioig (814—1517-ig); e korszak főjellem: a pápai hatalomnak mint nem csak az egyház, de az államok felett is uralkodónak, kifejlése. Ennek a harmadik korszak-

— Heckenást Gusztáv tekintélyes kiadók által a következő újabb és több tekintetben érdekes munkái adtak ki, s minden bízható könyveskedésnél kaphatók: 1) Szini népdalai hangjegyekre tve 2-dik füzet ára 30 kr. 2) Gyöngyösi ismert régi irók munkái két kötetben ára 1 ft 50 kr. 3) Bacsányi, régi író, költeményei 1 ft. 4) Szentjóni Szabó költeményei 1 ft. 5) Verseghi költeményei 1 forint. A fenebbi dolgozatok, az első szám alatt kivéve, mind régebbi költőink újabb kiadásai, melyeket jeles aesthetikusunk Toldi rendezett újból sajtó alá, s így most diszesebb alakban adták át a közönségnek. — Ugyancsak Heckenástnál most jelent meg Szvorényi nyelvtana növendékek számára ára 60 kr. és „Versei gyakorlatok“ ára 50 kr.

— A „P. N.“ írja: A magyar országgyűlés összehívásáról tegnapi bécsi levelünkben foglalt hírt, a legújabb tett tudósítás szerint oda kell módosítanunk, hogy az országgyűlés a mostani constellatiók szerint csakugyan october hó első napjaiban tervezetik megnyitni, az egybehívás pedig mára július hóban adatként ki.

* Kőzelebről Zágrábban nagy szerencsétlenség történt. Az eseményt a „Presse“ levelezője így írja le: Egy szerencsétlen furulyás tegnap itt (t. i. Zágrábban) nagy szerencsétlenséget okozott. Egy bizonyos Lamberger, ki a múlt évben nálunk műlovasaságával hajótörést szenvedett, s azóta a lödömítés stb.-ből tengődött, az itteni közönség iránti hálából arra indítva érezte magát, mint maga jelenté, tulajdonképen pedig, hogy uti-költséget szerezzen, „Zágrábról távozását az által megdicsőíteni“, miszerint tegnap este a Jellasics-téren, a város közepén ballont bocsátott a lébe, s tűzijátékot rendezett, hogy ez által „a zágrábi emlékeztetőben megmaradjon“, s ez utóbbi mód nélkül sikerült is, noha egészen más értelemben, mint ezen szegény ördög azt célozta. Körülbelül sikerült mutatványai végén, melyekre nagyszámu közönség, mintegy 4000 ember gyűlt össze a téren, a szerencsétlen furulyás legnevezetesebb mutatványát egy égő kútát, tűzszökőkútát akart bemutatni. E célra egy 4 láb hosszú öntött vascsövet a szükséges szerek és puskaporral megtöltött, hogy a cső tartalmát négyzses durránással röpítse a lébe. De midőn zár- és diszmutatványát meggyújtotta, a földbe lezúzóvált gázcső hatalmas roppanással több kisebb-nagyobb darabokká szétzúzódott, melyek a tér legtávolabbi helyeire s a közellevő utcákba is szétlullottak. Közvetlen a rettenet durránás után a tér különféle részeiről vérfagyalló jalkiáltás hangzék. A szét pattant öntött vascső darabjai romboló hatásukat a nagy tömegre gyakorolták. Hat egyén azonnal meghalt, nyolczan pedig nehéz sérüléseket szenvedve vittek az irgalmasok kórházába. Utóbbiakat sebészműtét alá kellett venni, s a mai napon közülök már hárman haltak meg. A többi magánházakban levő sebesültek száma eddigelő harmincz vagy negyvenre tehető. Ma a sebesültek iránti tudakozódások javában folynak. Azok közt, kik a téren halva maradtak, volt egy gymnasiumi tanuló, egy irók, egy katona, egy inas, egy ácslegény, s sebesültek között egy hadi (Stieglitz helybeli nyugalmazott kapitány fia), egy katona, egy városi csendőr, két nesterember és két szolgáló leány. A baleset után a városban a zavar nagy volt. Szülők gyermekeiket a hullámzó néptömegben megrettenve keresték, s mint hogy a szárnyaló hír a tényt magnagyobbítva adta elő, az irgalmasok kórházja késő éjjel a félve kutató néptömeg ostroma alatt volt, és éjen át is tömegesen állott a nép a szerencsétlenség színhelyén.

* Egy érdekes kiváráról irnak a lapok: A porosz miniszterelnök és az országgyűlési haladási párt egyik vezérszónoka között — tudvalevőleg — párbajúgy forog fenn Bismark, a híres orvos és népképviselő egy nyilatkozata által megsértve érzi magát és személyes elégtételt követel. E követelés képezi most az európai politika legérdekesebb mozzanatát és nincs európai lap, mely ma ne foglalkoznék az elhírbédtt kivárással. A dolog természetesen több mint egyszerű párbajkivárá, mindenütt nagyfontosságú elvi kérdést találunk benne, azt tudniillik, vajlon a népképviselő vonatkozó személyes elégtételre oly nyilatkozatért, melyet ő országgyűlésen, mint küldötteinek képviselője tett. A vélemények természetesen nagyban szétágazók. Eddig maga a kivárá már vitatárgyul is szolgált a porosz alsóházban. Közülük az erre vonatkozó táviratot: Junius 8-káról írják: A képviselőház mai ülésében Forckenbeck képviselő Bismark és Virchow párbajúgyát hozta szóba. Ha — ugymond — Virchow a párbajra való kivárást elfogadja, az ország előtt súlyos szemrehányásoknak teszi ki magát. E párbajnak nem lehet s nem szabad megtörténnie; szülő elvárja, hogy az elnök e részben megteendő kötelességét. Grabow elnök Forckenbeck nyilatkozatához teljesen csatlakozik s reményli, hogy a távollévő Virchow képviselő, szólásszabadságának megóvása mellett, a ház törvényeinek aláveti magát. Roon hadügyminiszter mondja: A férhbecsület megsértése esetében az ország legfőbb hatalma sem nyilatkozhatja ki azt, hogy elégtétel van adva. Ezen ügyet az elnök nyilatkozata nem döntheti el. Ha Virchow a hírtelenkedésből kijelent szavakat nem vonja vissza, a dolog további folyamatát Bismark urra kell hagyni. Az élénk vitában részt vettek: Blankenburg, Twesten, Waldeck, Rood, Hen-

ning, Stavenhagen, Gneist, Löwe, Schulze. — Kirchmann azt kívánja, szavazzon a ház a felett, vajlon történt-e becsületéért. Heydt s Sancken-Julienfelde intőleg le akarják beszélni a házat oly határozatról, mely veszélyes lehetne. Grabow elnök kijelenti, hogy ő tett nyilatkozatát nem veszi vissza; a többi egyéni felfogásra hagyja. Inditvány nincs téve; ő tehát nem mond ki semmi határozatot, s az ügyet elintézetnek tekinti. Reményli, hogy Virchow csak annyit fog tenni, a miért mint parlamenti tag a törvényvel s alkotmánnyal összhangzásban felelősséget vállalhat. — Eddig a dologról a következő híreket olvassuk: A párbajúgyban azt jelenti, hogy Bismark a maga képviselője által azt kívánta Virchowtól, hogy ez a képviselőkamrában oly nyilatkozatot, hogy a miniszterelnököt nem akarta megsérteni. Virchow ur, Hennig nevű secundánsa által erre késznek nyilatkozik, ha Bismark előbb kijelenti, hogy Fischer Hanibala tett vonatkozásával nem akarta a bizottmányt megsérteni. Bismark ugyanis azt mondta, hogy azon követek, kik megtagadják a porosz flotta erősítésére kívánt pénzösszegeket, hasonló Fischer Hannibalhoz, ki tudvalevőleg a 48-iki ugynevezett német hajóhadat nyilvános piacon elköttyavetélte. Egy más táviratban azt olvassuk: A párbajúgyban vonakodott ellennyilatkozatot tenni a miniszterelnök, és mindenesetre követeléséhez ragaszkodik. A király közvetőleg viseli magát, az udvari katona párt nem. A hadügyér főbb említett nyilatkozatára Bismark hatalmazta fel. Tegye le mandatumát Virchow, és lőjön. A többség tagjai a párbaj visszautasítását javasolják. E különös ügyről a legújabb hírek a következők: Bismark Roon hadügyért nevezte ki segédül, ez levelet irt Virchowhoz, melyen értekezletre hívja fel. Virchow ragaszkodik a kihívás visszautasításához. Az ország minden részéről bizalmi föliratok érkeznek Virchowhoz.

Politikai hírek.

Angolország. A „Times“ párisi levelezője következőleg ír Franciaország viszonyáról Mexikóhoz: „A francia kormány az amerikaiak igen világosan adta értésére, hogy Mexiko Franciaország védelme alatt áll; hogy Franciaország nem fogja tenni bármely hatalom támadását Mexiko ellen; hogy önkénytesek vagy más a mexikói területre lépő kalandorok, ha ellenséges szándékkal jönnek és fegyverrel kezükben találatnak, rögtön kiméletlenül agyonlővessenek; és hogy az Egyesült Államok kormánya, melynek becsületességében Franciaország természetesen nem kételkedik, bölcsen és emberségesen járna el, ha alattvalóit visszatartatná a Franciaország védelme elleni támadásoktól. A washingtoni kormányban e pillanatban valószínűleg nincs szándékában Franciaországgal rosz lábon állani, és kétségkívül elővigyázattal fog eljárni. Franciaország hangja határozottan érélyesnek nevezhető. Ha az itt közlöttek nem is állanak szóról szóra, lényegileg mégis igazak.“

London, jun. 12. Washingtoni tudósítások szerint, Jefferson Davis pörének ügyéből jelentik: Bates tanu, a kinél Jefferson Davis menekülésekor, megszállott, azt vallja, hogy a volt elnök a midőn hallá, hogy Lincoln meggyilkoltatott, egy népgyűlésen azt mondá: ha ez megtörtént, helyesen történt. Breckenridge s mások előtt ugy nyilatkozott, minő kár, hogy Johnson, Butler és Stantont is meg nem ölték.

Franciaország. Páris, jun. 7. Limayrac a „Constitutionnel“-ben Thiers legutóbbi beszéde ellen lép sikra, Mexikora vonatkozólag mondja: „Thiers ur nagy pénzügyi titka seregeinknek Mexikóból visszahívásából áll, és nekünk például, mintha a helyzet ugyanaz volna, idézi Spanyolország magatartását San Domingo irányában. Spanyolország nagyobbdási vágyai voltak; belátta azonban, hogy új vívmánya többbe kerülhetne, mint a mennyit valaha érni fog, és annál könnyebben lemondhatott arról, minél inkább nem engedett semmi kétséget a haderők aránytalansága a visszavonulás jellemét és okait illetőleg. Mi azonban a kamra és ország belegegyezésével mentünk Mexikoba, hogy francia érdekek jogát vívjuk ki; mi magának Thiers urnak belegegyezésével maradtunk ott, hogy zászlónk becsületét megmentsük, és addig fogunk ott maradni, míg küldetésünk be lesz fejezve. De tegyük fel, hogy a nap, melyen seregeinket visszavonhatjuk, elérkezett, akkor miután az expeditio költsége nagyon csekély részét teszi a Thiers ur szerint hiányzó 200 milliónak, katonáink visszatérése még sem lesz elegendő, hogy a költségvetésben az egysenlyt ismét helyreállítsa.“

Páris, jun. 9. A kölni lapnak írják: „Ma volt az utolsó ministertanács a császárné elnöklete alatt. A császár holnap a Tuileriákba érkezik, s az ügyek fővezetését azonnal átveszi. Mondják, készületet tettek a császár diszes fogadására. A császárné visszavonulása utolsó óráiban elengedte a lapoknak az eddigi írásbeli megintéseket. Különböben pedig a császár távolléte alatt a sajtót igen szigorúan kezelték, a külföldi lapokat pedig rendre lefoglalták. A lapok nem is nagyon balálkodnak a nyert kedvezmény fölött, miután ugyis tovább is csak a censura önkénye alatt maradnak. Eddigelő a sajtó háromszor kapott amnestiát, aug. 15-kén 1852-ben, a „herceg elnök“ alatt; másodsor 1860-

ban, és most. A császárné számára még egy különös triumphálás volt fentartva. A „Moniteur“-be még betétehető, hogy Napoleon hercegnek mindkét rendbeli lemondása elfogadtatott. Hirszerint a herceg csak azon föltétellel mondott le, ha a császár nem volna hajlandó politikáját megváltoztatni. Különbösen nem tetszik neki Victor Emanuel alkudozása a pápával. Ezt nagy szerencsétlenségnek tartja, s ezért Ajaccioban élebben nyilatkozott e tárgyban, mint a császár megengedhette. A sajtóamnestiát ugy akarnák értetni, hogy ha a kormány rosza is Napoleon hg beszédét, de azért mégis liberalis tud lenni.“

A császár, ki Napoleon herceg lemondását elfogadta, s így a jövőt illetőleg mélyreható változtatásokat kell terveznie, folyó hó 9-én érkezett a hajórajjal Ton'onba. Az átmenet épp oly nyugtalan volt, mint az odautazás; „Solferino“ és „Invincible“ sérüléseket szenvedvén, visszamaradtak, és csak „La Gloire“ által vontatva érkeztek meg. Thiers, a császári pénzügyek és a napoleoni politikának Olaszországban engesztelhetlen ellensége, IX. Pius-tól a hála bizelgő bizonyítékát nyerte; az ajándék, a véső mesterműveinek gyűjteménye, Róma legnevezetesebb műremekeit ábrázolván, a mehelni bíbornok-érsék által vitetett Páribba, hogy ott a szt. szék hivatalos képviselője, Chigi követ adja át. E tüntetés több tekintetben figyelemre méltó, ha megdölgünk, hogy Thiers az ellenzék legnevezetesebb tagja, hogy lehet mondani dühös ellensége III. Napoleon összes politikájának az olasz kérdésben, hogy azonban nem kevésbé himeztelenül nyilatkozott a pápai encyclica és syllabus tanai és nézetei ellen.

Páris, jun. 10. A császár ma este pontban 5 $\frac{1}{2}$ órakor tartotta bevonulását a Tuileriákba. Fontainebleauban a császárt a császárné és császári herceget fogadták. A lyoni indóházban nem volt hivatalos fogadtatás. Az udvari méltóságokon kívül csak Hauszman seinemegyei főnök, Boitelle rendőrfőnök, Regnault de St. Jean d'Angely tábornagy a császári testőrség főparancsnoka, Mellinek tábornok, a párisi nemzetőrség főparancsnoka; Vaitlant tábornagy a császári ház ministere és néhány más miniszter voltak jelen. Rövid üdvözlés után a császár, császárné és császári herceg a többi urakkal együtt hét kézen tartott udvari kocsiába ültek és meglehetősen gyorsan a Bastille-téren és Rivoli utcán át a Tuileriákba hajtottak. A császár igen egészségesen nézett ki s ugy lászik, hogy az utóbbi hat hét alatt — éppen 43 napja, hogy Párisból távozott — meglehetősen kővér lett. Areza egészen megbarnult. Sehöl sem voltak csapatak felállva és az egész fűdözet 4 testőrből és néhány előlovashól állott. Ellenben a rendőrszolgák és titkos ügynökök száma, kik mindenütt fel voltak állítva, igen nagy volt. A Bastille-tér ugy, mint az egész Rivoli-utca zászlókkal volt diszítve; a város háza, a ministeriumok és nyilvános épületek, habár a császár csak kevés előtt haladt el, ünnepi fénybe öltöztek, és ma este természetesen kivilágítás lesz. Az elfogadás, melyben a lakosság a császárt részesítette, egészben vége volt.

Páris, jun. 12. A törvényhozótest ülései bihetőleg július 1-ig meghosszabbíthatnak. Az angol hajóhad Brest és Cherbourg kikötőit meglátogatandja s a francia hajóhad viszonlátogatására Portsmouth és Exmouthba van meghiva. Hír szerint Vegezi a fölött kezdett alkudozást, hogy Rómában a francia hadakat olasz csapatok váltsák fel. A „France“ írja: Brestből érkezett levelek jelentik, hogy pénteken parancs jött oda, hogy 5 sorhajó, 1 fregatt, 5 szállító hajó haladék nélkül szereltessek. Mondják, hogy e hajók Algirba mennek s 30,000 embert hoznak vissza Franciaországba, Cherbourgban a „Vigie“ szerelteszik fel, melynek rendeltetése ismeretlen. Egy más parancs szerint a felszerelési munkák 3 más szállító hajót illetőleg, gyorsítandók. A „Patrie“ szerint ma miniszteri tanács s titkos tanács ülése tartott a császárné jelenlétében.

Olaszország. Turin, jun. 6. A tegnapi előtti ünneplés részleteként álljon itt még: az alessandriai hadosztály parancsnoka, Nino Bixio egy napi parancsot adott ki, melynek barczias hangulata általánoson feltűnt, s bihetőleg Florenzben is fölkelte a figyelmet. Ezen napi parancs így hangzik:

„Tisztek, altisztek és katonák! Olaszország ma ismét évfordulati napját üli szabadságának; most számlálja meg a csaták fölönmaradtait, felékesíti a Jovagias király szobrát, és új ösztönt nyújt azon munkára, mely még hátra van. A fölönmaradtak tiszteletteljesen hajolnak meg a halottak előtt, a kik győzve estek áldozatul. Legyenek tisztelve a holtak, megjutalmazva az élő katonák, s felkészülve a többiek. Mától kezdve Olaszországnak saját urának kell lennie, s minden idegent tiporjon le, mely szent földjét még tapossa, a minek meg is kell történni. Ti azon napon pedig emlekezzetek meg, hogy a midőn Milano fölkelte, a sardiniai hadsereg segítségére sietett, hogy e szóra Velence, Palermo és Róma is felelt, s mindenütt győzött. Tudjátok, hogy a szárd sereg akkor csekély volt, de ma Olaszország 500,000 fegyveressel bír, mind jól betanítva, és egyúlván a király személyében, a kit a királyok közül egyedül nevezhetünk szabadító-királynak. Emlekezzetek meg, hogy az 500,000 katona mögött 500,000 nemzetőr van, kiknek nincs más kívánságuk, akaratum, mint

hogy Olaszország nagy és szabad legyen.“ Alessandria, jun. 4-kén 1865. Nino Bixio tábornok.

Azt mondják, hogy a pápa koronázatása évnapján a politikai elítéltek nagyobb részének, kik a S. Michele fogházban vannak, megkegyelmezni szándékozik. Az 1846 dikiboz hasonló általános amnestia még ez által nem látszik elérve lenni.

Orosz-Lengyelország. Varsó, jun. 8. A felsőbb orosz hivatalnokokkal érintkező körökben beszélik, hogy Berg tbk nem jön vissza, s ismét Konstantin nbg lesz Lengyelország helytartója. A „B. Zig.“ levelezője elősorolja a mostani eljárással mindennap előforduló zsarolásokat, vesztegetéseket stb. s hogy vélekedik, hogy a lakosság elragadtatással fogadná a nbg visszajövetelét.

Szerbia. Belgrad, jun. 8. A szerb jubilaris ünnepek számos nagyérdéki mozzanat maradandó emlékét hagyta maga után. Ilyen volt azon sajátos szívbédő látvány, midőn Mihály fejedelem a zöld pázsiton „kolo“-t táncolt a néppel összefogódzva; a mi elő képe volt a fejedelem és nép közötti szívélyes egyetértésnek. Még nagyobb jelentőségűek valának a fejedelmi diszbed felett mondott áldomások. A „P. Boté“ tudósítója szerint, Mihály herceg a következő áldomást mondá: Kétkedtetnék-e valaki benne, hogy kire emelhet Szerbia fejedelme poharat ezen ünneplés napon. E pohárköszöntés csak a szerb népre szólhat, azon népre, mely százados setéség után a nemzeti életre ébredt, s ezen új életének kezdetét most ünnepli. Ma is ott áll óriás galyaival ama tölg, melynek árnyékában atyám vezérségre batoritá ügyfeleit, hogy a megkezdett munkát biztos alapra állíthassák. Mint ama tölg növekszik, gyarapodik erőben, ugy terjedjen, gyarapodjék napról napra a szerb nemzet anyagi és szellemi ereje, hatalma, magasan és szelében, önmagának büszkeségére, másoknak nemes példaul. Tisztelt, szeretett biveim! Sokkal nagyobb el van telve az én szívem az öröm érzelmeivel, mint e pohár borral a felett, hogy az újabb szerb történelem ezen ünneplés napján népem változtatott s más kedves vendégeimet együtt láthatom, s így megoszthatom veletek, régi szerb szokás szerint, kenyereket, savamat. Meg vagyok győződve, miszerint ezen felköszöntésem: „Éljen a szerb nemzet; áldja meg az Isten fényes jövővel“ mindnyájatok szívében a legerősebb visszhangra talál. Igen is, kívánjuk a népnek, hogy az előmenetel s ki-eljődés azon fokát érje el, a melyet senki se kívánhat neki forróbban, mint Milos fia. „Éljen a szerb nemzet!“ Ezen felköszöntésre a senatus elnöke felett a nép nevében szívélyes, a dynastia iránt szeretettől áthatott szavakkal.

A „P. L.“ levelezője, ugyanezen lakomára vonatkozólag kiemeli, hogy a hivatalos „Vidovdan“ a fejedelmi asztalnál mondott számos áldomást közzöl, de a leguyomatékosabbakat nagy óvatossal elhalgatja. Vukotics vajda a montenegrói fejedelem ipa, Mihály fejedelemre mondott felköszöntésében ezt mondá: Adja Isten, hogy Mihály fejedelem minél előbb egyesíthesse a Rigómezőn (Koszovo polje) Lázár czár alatt szerencsétlenül vívott csata által szétszört szerb népeket, hogy egyesült erővel megújíthassák Dusan czár birnevét.

Újabb. Bécs, jun. 14. Az alsóház mai ülésében Brinz interpellálta a külügyminisztert: Vajlon el van-e már határozva és visszavonhatatlan tény-e, hogy Schleswig-Holsteinban nem az 1848-diki, hanem az 1854-diki rendek hivassanak össze? Nem főrekszük-e Austria Augustenburg hg eltávolítására, s a helyett, hogy kitartásra batoritáná, nem mozdítja-e elő indirecte ő is a hgségekből való eltávolítását? Ezután a hitelintézményekre vonatkozó törvényjavaslat terjesztett elő s fogadtatott el a bizottmány javaslata szerint. Berger javaslatára megkezdődött a vita a 13. §. értelmezése felett. A bizottmány javaslata ellen, Brolich, Kromer, Haschwandtner, Ryger, mellette Pratobera, Wasek, Casbuschnigg, Tinti, Brinz, Thomann, Sadil vannak szónoklásra bejegyezve.

— Hamburg, jun. 13. A „Börsenhal- le“ bécsi levelezője a Berlinben legközelebb megállapított porosz-oldenburgi formaszertint egyezményről értekezik. Oldenburg e szerint porosz tartomány lesz; a nagyherceg pedig a porosz követelések korlátolt elfogadása mellett souverain lesz a hercegségekben.

— Páris, jun. 13. A kamarák ülészaka jul. 11-ig meghosszabbíthatott; éppen most szavazták meg a külügyi budgetet. Bazaine rögtön küldendő 25,000 embernyi erősítést kér. Klapka visszautazott Londonba. Félhivatalosan állítják, hogy Franciaország teljes tartózkodó állást vesz fel a róma-olaszországi alkudozások ügyében.

— New-York, jun. 2. Texasba erős expeditio indult. Az utilevelekre vonatkozó rendeletek megszüntettek. Dawis Washingtonba vitetett. Sherman New-Yorkba érkezett. Bucsu parancsában inti a katonákat, hogy tartózkodjanak kalandos hadjáratoktól, s térjenek vissza békés foglalatosságaihoz.

